

MORGONBRIS

Nr 4. Arbeterskornas tidning. — Utgiven av Kvinnornas Fackförbund. Aug. 1908.

Ett besök i Visby.

Lördagen den 27 juni gav Stockholms Allmänna kvinnoklubbens sångkör en konsert i Visby, under ledning av sin uppburne läromästare hr Carl Nordström.

Det var Visby kvinnoklubb som arrangerat denna i allt så vällyckade sångfest.

Konserten ägde rum i St. Klaras kyrkoruiner. I denna månghundraåriga ruins skepp på en matta av mjukaste gräs och små vita blommor voro soffor och stolar framsatta. Den talrika publiken, stadens honoratiorens sida vid sida med arbetarekommunens medlemmar lyssnade hänfödda till de vackra sångnumren. Entusiastiskt bifall följde efter varje nummer.

Söndag e. m. var stor agitationsfest med sång, musik och föredrag anordnad i godtemplarlokalen. Även denna fest utomordentligt vällyckad. Anna Sterky höll föredrag och framhöll de krav av politisk och ekonomisk natur som utgöra kvinnornas fordringar, samt manade till organisation. Livligt bifall.

Emellan sångnumren deklamerade en medlem av arbetarekommunen, hr Petterson, några vackra bitar på ett känsligt och medryckande språk. Under hela festen rådde verklig feststämning, vilken kulminerade då sångkörerna till slut sjöng Internationalen. Bifallet ville aldrig taga slut.

Sedan var det fest på Verdandi. Logen bjöd på kaffe och smörgåsar flickorna sjöngo och det blev sent in-

nan man skildes, alla voro nöjda och icke minst kvinnoklubbens styrelse.

I veckor förut hade man arbetat på att förverkliga den djärva planen att få kvinnornas sångkör på besök i

LOVA MOLANDER.

nyorganiserade och ha just intet överflöd på mynt. Det gällde därför att vara praktisk, rädsnar och offervillig, och Lova Molander, som varit själen i företaget, förstår den konsten fullt ut. Först var det att skaffa bostad, partifolket fingo naturligtvis packa ihop sig litet under de dagarne och skaffa plats åt sångerskorna, ja därom voro alla eniga. De som hade två rum ställde det ena till disposition eller man flyttade ut i köket för att skaffa plats. På så sätt ordnades denna sak genom partifolkets älskvärda gästfrihet. Matfrågan ordnades så att sångkören inackorderades i ett hemtrefligt pensionat till mycket moderat pris, därigenom kunde kostnaderna nedbringas till det minsta möjliga. Besöket räckte i fyra dagar. I det härligaste väder företogs en utflykt till Högklinten, därifrån utsikten över havet är storslagen. Vidare besöktes botaniska trädgården och naturligtvis flertalet av de gamla kloster- och kyrkoruiner, som Visby är så rikt på. Naturen är ju i övrigt så vacker i Visby att man helst ville stanna länge på denna plats. Ett par av arbetarekommunens medlemmar voro outtrötliga som ciceroner, färden gick från den ena sevärheten till den andra, upp och ner för de smala trapporna i kyrkomurarna och allt var så intressant och egendomligt. Tröttnade man, var det en härlig njutning att sitta och vila, helst uppe på taket av en kyrkoruin, där det var den härligaste utsikt över hela Visby, och det omliggande havet.

Under färden berättades huru svårt det varit, och fortfarande är, att organisera arbetarne i Visby fastän det på senare tiden ljusnat något. Där är synnerligast lokalfrågan svårast. Det är först på senare tiden som socialdemokraterna fått hyra godtemplarlokalen. Förut har man fått hålla sina möten hos privata familjer, ja t. o. m. i gamla vedbodar. Vi gingo förbi ett gammalt dystert hus med alnstjocka murar som en gång för århundranden sedan varit använt som apotek. Där hade kommunen en tid haft sina möten, men lokalen kunde ej uppvärmas och man höll på att frysa ihjäl där.

Nu börjar dock arbetarrörelsen vinna terräng och kommunens medlemsantal har stigit. De manliga kamraterna sätta stora förhoppningar till den nybildade kvinnoklubben, ty komma först kvinnorna med skall det nog gå fortare framåt med hela rörelsen. En kooperativ affär finns även, som vunnit stort förtroende bland arbetarne och går bra framåt.

Kvinnoklubben bildades för ett par år sedan av fru Lova Molander. Hon är känd av de flesta kvinnorna i Stockholm som aktivt deltagit i rörelsen. För få år sedan flyttade Lova Molander med sin familj till Visby, där hon nu är bosatt, och där hon funnit ett verksamhetsfält som tager såväl hennes arbetsförmåga som hennes livliga fantasi i fullt anspråk. Hon deltagit med största intresse i kommunens angelägenheter, är med i kooperationen, men verkar naturligtvis förnämligast bland kvinnorna, och för deras upplysning och organisation. Att fru Lova skaffat sig många vänner i Visby är ej att undra på, ty hon är mycket intelligent, besitter en arbetsförmåga som få, och i samband härmed ett sällsynt ljust och glatt humör, som gör samarbetet med henne så lätt och behagligt.

Det var hr Carl Nordström som passade på och tog en plåt av fru Lova en stund före avresan, just som hon stod och lyssnade till flickornas sång inne från skogen.

Vid avresan var halva stan nere vid båten för att för sista gången höra sångkören sjunga och vifta farväl och välkommen åter.

Ett tack till kamraterna för de sköna dagarna i Visby.

A. St.

Vår kongress.

När arbetarrörelsen, hatad och föraktad, drog in i vårt land, då man spådde den en snar undergång, ingen kunde väl då ana rörelsens framgång, att den skulle bli den makt den är för arbetsgivarna, för högern och de ljusskygga.

Ingen kunde heller ana att även de arbetande kvinnorna skulle lära sig organisationens principer och arbeta gemen-

samt med manliga kamrater för ekonomisk och politisk frigörelse.

Så komma emellertid onda spådomar på ekam. Det som inte ens rörelsens mest optimistiska förkämpar trodde på, att få kvinnorna med, är nu en verklighet. Förutom det, att den fackliga organisationen alltmer går framåt, alltmer vinner nya skaror av industriarbeterskor, så har kvinnorna inom arbetarrörelsen även byggt upp sin politiska organisation.

På enastående kort tid har den vuxit upp och kan redan framgångsrikt tävla med den borgerliga kvinnorörelsen ifråga om numerär och organisatorisk fasthet. Dessa våra kvinnoklubbar ligga spridda över hela landet, söka sig fram till kvinnorna i hemmen, till hustrurna, söka göra klart för dem vår arbetarrörelses uppgift, dess strävan och mål.

Kronan på detta, de arbetande kvinnornas verk, är vår nu stundande kongress, till vilken komma kvinnor från norra och södra, östra och västra Sverige. Från Boden och Riksgränsen, från Skånes klubbar, från Kalmar, från Göteborg, från en mängd platser i landet komma arbetarkvinnor för att rådslå om politiska angelägenheter, om samhällsliga spörsmål.

Att våra kvinnoklubbar redan nu uppbäras av ett levande intresse, vittna de många motionerna om. Vad som först möter oss vid en blick i motionshäftet äro förslagen om organisationsformer.

Vi ha många klubbar, men intet förbundet ännu. En centralledning utsåg föregående konferens, men rörelsens utveckling, dess mer hopade arbete, det nödvändiga uti att ha ett verkligt band av samarbete mellan klubbarna, en enande kraftig verksamhet för och genom arbetarklassens kvinnor, har övertygat samma styrelse att till kongressen lämna förslag om bildandet av ett förbundet.

Denna fråga är mogen och att den tränger till sin lösning visas bäst därav att av våra klubbar bildats distrikt, såsom varit fallet i Skåne och Sörmland—Västmanland. Den goda viljan att uträtta något har varit så stor att våra kamrater bildat andrahandsorganisationer = distrikten, och det är en grädmätare så god som någon på det levande intresset för vår rörelse bland kvinnorna själva. För kongressen återstår det arbetet att söka lösa denna viktiga fråga med ett beslut, som blir det bästa och lyckligaste för våra organisationer.

En annan fråga är kvinnoklubbarnas ställning till tidningen Morgonbris. De många motionerna om att tidningen skall utgivas oftare är ett glädjande bevis på att den är omtyckt och gjort nytta för sig.

Så ha vi en hel rad motioner om agitationen, nykterhetsfrågan, militär- och fredsfrågor, lag- och rättsfrågor, religionsfrågan, kvinnans rösträtt, kooperation, skolreformer, upplysningsfrågor, sexuell hygien, skydd för barnen, barnhem, fosterbarnsindustrin, svälttullarna, vår ställning till den fackliga

rörelsen, valen i höst och flera andra frågor av vikt.

Som synes av allt detta, är det en mängd sociala spörsmål som så nära beröra kvinnorna och deras ställning i samhället, som beröra hemmen, barnen, modern, arbeterskan, och varför det så väl fordras att vi få sätta oss in uti dem och att vi äro med när frågorna skola lösas till värde och gagn för alla.

För att kongressen skall bli så lärorik och givande som möjligt, har utskottet sökt och erhållit goda förslag att med belysande föredrag inleda debatterna i de stora viktigaste frågorna.

Kongressen har också efter förra konferensens beslut ställts öppen för de fackligt organiserade kvinnorna och detta så mycket mer då även många av dess stora frågor har en betydande sambörighet med arbetet för ekonomisk frihet.

För oss alla som komma till denna kongress förestår ett viktigt arbete och ansvar, men vi äro förvissade om att beslutet skola leda till goda resultat oss till värde för oss kvinnor och för hela arbetarrörelsen.

Denna kongress och dess arbete går i en bestämd riktning, i en politisk tendens, den skyddar oss icke genom neutralitetens mur för angrepp och kritik. Men just detta, att vi äro socialdemokratiska kvinnor, att vi hålla vår åskådning och vårt parti högt skola sporra oss att noga tänka först och sedan handla.

Med dessa ord hälsar Morgonbris ombuden till *arbetarkvinnornas riksdag* hjärtligt välkomna med ett lycka till i arbetet för det gemensamma målet: ett upplyst, lyckligt folk i ett rättvist, välordnat samhälle.

Morgonbris'

nästa n:r utkommer 1 oktober.

Försäljningspris 10 öre. Kommissionsnärer och organisationer 8 öre.

Rekvisioner insändas under adress: *Anna Sterky, Folkets Hus, 4 tr., Stockholm.*

Redovisning en månad efter varje n:r.

Sprid Morgonbris!

De engelska rösträttskvinnorna ha under året fått till stånd en egen veckotidning »Momen's Frouchise» med speciell uppgift att arbeta för deras fulla röst- och valrätt.

I den mycket agitatoriskt redigerade tidningen kan man i varje nummer se hur den i början så förlöjligade »suffrageterörelsen» på kort tid vuxit ut i mognad och styrka, nu fylkande under sin rättvisa fordran stora massor ur alla samhällsklasser av Storbritanniens kvinnor och vilka i sitt arbete nedläggat en beundransvärd energi för att »gentlemännen i världens mest demokratiska stat» ej längre må upprätthålla ett tillstånd som utestänger halva nationen från all offentlig medbestämmanderätt.

Sommarnatt.

*Den sjunkna solen ännu gjuder
på skogens krön sin kopparfärg,
och gyllne några få minuter
stå runt om fjärden, träen och berg.
Ej segel syns på vlarövt vatten,
vart vågskvalp domnar av mot strand,
och rakt sjunker sommarnatten
från horisontens djupblå rand.*

*Min längtan flyger långt mot väster,
mot aftonmolnens gyllne stad,
där lyckan håller kärleksfester
bland röda ros- och vallmobiad.
Där gyllne kannor mättnad bjuda
för varje längtan, som oss bränt,
och glädjens sommarhymner ljuda
från trefallt sälla instrument.*

*Min korta sommars långa nätter
med timmar glödande som eld,
med ensamhet så besk som etter
och längtan aldrig tillfredsställd.
Den dröm om övermänsklig lycka,
som städs jag hör i nattens sus,
skall den då aldrig unnas smycka
mitt väntande och tomma hus?*

OSCAR LEVERTIN.

(Ur »Legender och visor».)

En lag till ogifta mödrars skydd.

I vårt södra grannland Danmark har i dessa dagar trätt i kraft två under årets riksdag antagna lagar, vid vilkas tillkomst socialdemokraterna i riksdagen inlagt stora förtjänster, i syfte att få dem förbättrade, och vilka lagar på det närmaste beröra kvinnorna. Den ena rör sig om förhållandet mellan utom äktenskapet födda barn och deras föräldrar, särskilt om mannens skyldighet att bidra till barnens underhåll, den andra lagen preciserar inom äktenskapet födda barns och deras mödrars rättsställning.

I detta nummer av Morgonbris skola vi delge våra läsare innehållet av den förstnämnda lagen, efter en redogörelse i danska Soc.-D. av en jurist.

Så snart en ogift kvinna, som känner sig vara på väg att bli mor, misstänker, att fadern till det barn hon skall föda har för avsikt att utvandra och således undandraga sig sina förpliktelser mot henne, kan hon alltid, så snart hon skaffat sig en attest från en läkare eller barnmorska att hon är havande, hänvända sig till polismästaren. Jämte det hon medför detta intyg skall hon förklara sig villig att gå ed på, att personen i fråga är fadern samt att det är första gången hon är på väg att bli mor, i vilket fall polisen skall förhindra att fadern utvandrar, såvitt han inte kan på förhand betala kostnaderna eller ställa borgen för sig. Myndigheterna skola

därefter med det snaraste hjälpa henne att anlägga rättegång mot mannen för att få avgjort om han är fader till barnet, för den händelse han skulle förneka detta.

Finnes däremot ingen anledning att förnoda, att fadern genom att emigrera vill undandraga sig sin plikt, behöver modern ej förr än efter 6 månader göra något för att få fadern dömd till ersättning. Då skaffar hon sig först ett intyg av läkare eller barnmorska och vänder sig sedan med detta till polismästaren, som har att ombestyras att att stämning ofördröjligen utfärdas mot fadern. Och han bör företaga detta även om fadern under tiden rest utomlands eller avlidit, då hon, till och med i sistnämnda fallet, har rätt att få bidrag.

Det är i kvinnans eget intresse att anmälan sker så snart som möjligt efter de sex första månaderna, så att saken kan vara avdömd en månad innan hon kan vänta barnets födelse, då hon nämligen enligt den nya lagen både kan få bidrag till de särskilda omkostnaderna vid barnets födelse och till sitt eget underhåll en månad före och en månad efter nedkomsten. Och detta bidrag måste fadern i regeln genast betala, så att myndigheterna på förhand taga behövliga pengar i förvar åt modern och utbetalar dem åt henne vid lämplig tidpunkt före barnets födelse, och detta även om modern personligen icke har några omkostnader, antingen hon vistats i sitt föräldrahem eller på barnbördshus.

Om fadern icke betalar detta bidrag till hennes underhåll, så länge han är skyldig göra det, kan den kvinna, som har behov av bidraget genom att hänvända sig till polismästaren på den plats där han uppehåller sig — i Köpenhamn till tredje avdelningen på rådhuset — fordra en del av detta bidrag, ett »normalbidrag», utbetalat af myndigheterna, utan att detta anser som fattighjälp för henne.

Samtidigt som fadern blir ålagd att betala bidrag till modern personligen får hon också storleken av sitt bidrag till barnet fastställt. I allmänhet beräknas detta efter $\frac{3}{5}$ av kostnaden i goda barnhem i den trakt där modern befinner sig, men det kan sättas högre eller lägre med hänsyn till föräldrarnas ställning och i allmänhet torde bidraget bli satt högre för de två första åren än de följande. Faderns bidragsplikt varar till barnets 18:e år, dock att bidraget kan sänkas eller bortfalla efter det fjortonde året, ohuru det också kan åläggas fadern att betala extra till barnets skolundervisning och yrkesupfostran liksom till ev. dop, konfirmation sjukdom och begravning. Bidraget erlägges i förskott för den tid det skall omfatta, och om modern fått fadern förklarad ersättningskyldig före barnets födelse förfaller det första bidraget genast och inbetalas till myndigheterna, som till modern utbetalar det så snart barnet kommit levande till världen.

Skulle fadern icke betala bidraget har modern att hänvända sig till polismästaren — i Köpenhamn till magistra-

tens 3:e avdelning — och får där, så snart hon dokumenterat sig, »normala bidraget» på orten sig tilldelat, dock icke för kortare tid än $\frac{1}{2}$ år åt gången, och denna utbetalning sker sedan i fortsättningen oavsett om fadern är död eller utvandrad.

Lagen gäller också under vissa betingelser för redan födda barn, som icke äro för gamla.

Modern har också rätt till att kräva utpantning av fadern för skillnaden mellan det normalbidrag hon erhållit av myndigheterna och det bidrag hon av fadern tilldömts. Fosterföräldrar och adoptivföräldrar ha samma rätt.

Men å andra sidan skola också »värjeråden», motsvarande våra barnavårdsnämnder, tillse att bidraget uteslutande användes till barnets bästa och att modern hjälper till att försörja det. I annat fall frånges hon föräldramakten.

Gent emot männen är lagen mycket sträng. Utom de skyldigheter i ekonomiskt hänseende som vi redan omnämnt är han förpliktad att om modern dör betala barnets fulla försörjning. Utom risken att få utmätning om han ej fullgör sina skyldigheter, har han även att vänta fängelsestraff, i regeln under fyra gånger så lång tid som han för erhöll vatten och brödsstraff. Och får han barn med en annan kvinna utom äktenskapet innan den första avlidit, blir straffet ytterligare en halv gång förlängt. Och likafullt är han fortfarande skyldig beloppet, som icke kan avtjänas. Söker han komma utomlands utan att betala sitt bidrag kan han därtill sättas i fängelse 9 månader för den saken. Försummad anmälan om flyttning för barnafar medför böter upp till 100 kr. o. s. v.

Som synes håller lagen energiskt efter mannen att fylla sina fadersplikter, medan den särskilt vill hjälpa modern att fylla sin plikt gent emot barnet, för vars goda vård och trygghet ytterst hela lagen tillkommit.

Stor »arbetsbrist» synes vara rådande på Hjalmar Söderbergs fabrik i Uppsala.

Arbetstiden har där förkortats 6 timmar pr vecka och så har avskedanden ägt rum samtidigt, vilken skett med synbarlig avsikt åt visst håll. I annat fall avskedas minsann inte dugliga arbeterskor, som arbetat på platsen i 6—7 år och under hela tiden fullgjort sitt arbete utan klander. Men det hjälps inte, de måste offras, för det härliga målet! Det mål som så storslaget nyligen hägrade en liten tid för arbetsgivarne i Sverige såsom nära nog uppnått.

Att det skedda icke haft åsyftad verkan, kom väl till synes på föreningens senaste möte, då så gott som alla sömmerskorna från Hjalmar Söderbergs fabrik voro närvarande.

Det behöver väl knappast meddelas att fabrikör Söderberg i dessa dagar är mycket svår att träffa.

Kooperativa syfabriken Linnéa.

Det torde vara av intresse för Morgonbris läsare att höra något om denna syfabrik, vilken, som vi torde minnas startades efter en strid om föreningsrätten hos firman Josefson vid Centralpalatset i Stockholm, i denna strid där fröken Kjönsberg och hennes högerpresshjältar spelade en så sorglustig roll. Troligen veta ej de

svårigheterna vi haft att dras med genom för litet rörelsekapital och så dessa förfärliga tider, som varit, så är det ju helt naturligt att det inte kan gå i hop — men kunde vi bara få rörelsekapital och ökad omsättning så skall den nog gå med glans.

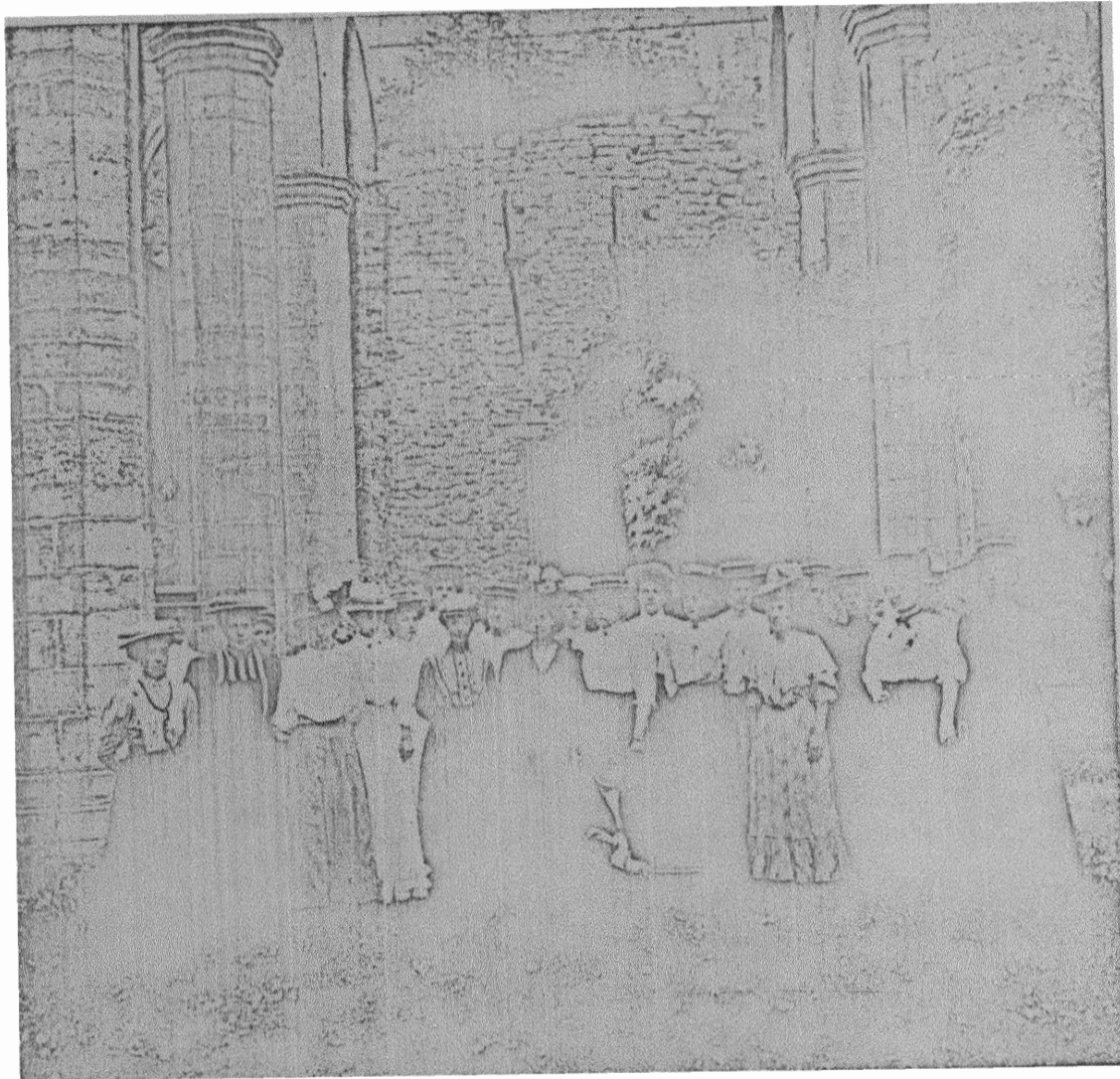
— Men Kooperativa förbundet tar väl sina varor här?

— Hitintills så gott som intet. Men Linnéas styrelse har haft ett par sammanträden med förbundets verkställande utskott och de ha lovat att deras agenter skola föra Linnéas varor, ännu ha vi dock inte hört av dem. Se

— Ja, vår föreståndare här, hr Svenson, som sköter finanserna har räknat ut att med en 5,000 kronor skulle det gå bra, bara vi hade dem?

— Nå, men vad har ni tänkt er för utvägar att skaffa pengar?

— Vi ha naturligtvis ingen annan utväg än att vända oss till de olika organisationerna inom arbetarrörelsen med begäran om stöd. Bara striderna utjämnats och arbetet kommer i sin lugna gång igen kan vi nog påräkna ökad omsättning lika väl som inköp av andelar.

Stockholms Allmänna Kvinnoklubbns sångkör i S:t Karins kyrkoruiner i Visby.

bälde riddarne var jungfrun nu finnes, men hennes namn få de säkert bära för evärdliga tider inom arbetarrörelsen.

Men nu till syfabriken. Vi gjorde härom dagen en titt upp på Linnéas lokaler, Stora Vattugatan 5, 2 trappor, och det verkade i sanning välgörande för sinnet att se en så trevlig arbetslokal. Hög, ljus och luftig, inte ett spår till osund eller dammuppylld luft, fast det var under slutet på arbetstiden för dagen. Där syddes för tillfället blå överdragskläder. — En beställning från landsorten — upplyste förestånderskan, fröken Larsson, oss.

— Nå hur går fabriken nu? Debet och kredit går väl ännu inte ihop?

— Det vet jag ej så noga, blev svaret, men efter de stora ekonomiska

det är smutskonkurrensen som även här spelar in. De kooperativa affärerna i landsorten måste naturligtvis hålla samma priser som de andra handlandena och det är ju klart att utsugare, som betalar 80 à 90 öre dussinnet för skjortor som vi betala 1:75 för, skall kunna sälja sina varor till billigare pris, och den stora massan av arbetare tycks ännu inte lärt sig förstå nyttan av att så småningom försöka få produktionen i egna händer, utan därför gynna de sina hustrurs, döttrars och kvinnliga vänners utsugare genom att köpa deras varor för några öres billigare pris, vilket också förutsätter en sämre vara.

— Hur stor summa behöves i rörelsekapital för att få fabriken ordentligt i gång?

— Vad tillverkar ni företrädesvis för alster här?

— Vi sy snart sagt allt möjligt till och med sådant som tillhör den allra finaste linnesömnaden, för sådana kunder ha vi också. Förut hade vi en klänningsavdelning, men den ha vi för närvarande lagt ner, emedan det mötte svårigheter att få arbetet utfört till kundernas belåtenhet. Beställningar inkommo ej i så stort antal så det var lönande att engagera en skicklig klänningssömmerska för utförandet och man kan ej begära att en linnesömmerska skall kunna sy klänningar och tvärt om, men däremot sy vi kappor och promenaddräkter, vilket lönar sig bättre och är reelare arbete. Vi ha en utmärkt kappsömmerska och för henne ha vi jämt sysselsättning.

Vi fick därvid se en stilfull promenaddräkt som var färdig, lika elegant och välgjord som om den varit tillverkad vid ett första klassens damskräderi. Samma förhållande var det med de andra arbeten vi sågo. Snyggt och välgjort, varför vi utan tvekan kunna rekommendera Linnéas arbeten.

Oss synes det som om detta lilla embryon till kooperativ produktion inom den stora linnesömnadsindustrin inte på några villkor får stupa på ekonomiska svårigheter, och det skulle vara en skam om så skedde. Det är ju blott fråga om att förbunden, fackföreningarna, ungdomsklubbarna, verkstadsklubbarna, kvinnoklubbarna m. fl., m. fl. ville offra några kronor ur sina kassor, allt efter råd och lägenhet, för inköp av andelar, även enskilda personer, som förstå kooperationens stora betydelse borde utan tvekan offra en femma till en andel. Den kommer säkert med tiden igen, ty det är säkert att om sömnadsindustrin åtminstone delvis kunde erövas för kooperationen vore därmed mycket vunnet ur samhällelig synpunkt. Ni vet ju att det är kvinnorna, de svagast ställda i samhället, vilkas röst sällan höres och som ingen så särdeles bryr sig om att höra på, det är de som äro värst utsatta för exploatering på detta område och vad kvinnornas — genom utsvältning och för lång arbetstid — undergrävda fysik har att betyda för kommande generationer det veta vi allt för väl.

Men det är ej nog med att köpa andelar, vi måste också arbeta för att Linnéas arbete blir känt och vinner omsättning, detta är ju huvudvillkoret för företagens framgång.

Med denna lilla erinran till Morgonbris' läsare och läsarinor hoppas vi att var och en gör så gott han kan, för att hjälpa och stödja Linnéa till fortsatt utveckling och framtida bestånd.

A. P.

Kvinnokonferensen

för Västmanland och Sörmland, anordnad av kvinnoklubbarna därstädes hölls den 5 juli i Eskilstuna och öppnades av fru Lotten Jonsson, som redogjorde för konferensens ändamål.

Att leda dagens förhandlingar valdes fru Lotten Jonsson och till sekr. fru Agnes Söderkvist; att justera protokollet frökn. Lotten Persson, Arboga, och Emma Öberg, Eskilstuna. Resefördelningskommitté, fru Matilda Olsson, Nyköping, fruarna Anna Karlsson och Anna Berg, Eskilstuna.

Konferensen uttalade sig för ett distrikts bildande inom klubbarna för Sörmland och Västmanland med ett gemensamt namn: »Sörmlands och Västmanlands distrikt av socialdemokratiska kvinnoklubbar».

Konferensen antog även förslag till stadgar, utgående från skånska distriktet

av sociald. kvinnoklubbar; dock med några mindre ändringar däruti.

Konferensen enade sig om ett arbetsutskotts förläggande i Eskilstuna. I det samma invaldes 5 personer: nämligen fru Lotten Jonsson, Terese Olsson och Ester Beckman från Eskilstuna, fru Agnes Söderkvist från Västerås och fru Matilda Olsson från Nyköping. Suppleanter: frkn Lotten Persson, Arboga, och fru Ellen Svensson, Eskilstuna. Revisorer: fru Elisabet Eriksson, Katrineholm, fru Ida Adamson och fru Ida Lundkvist, Eskilstuna. Revisorssuppleanter: Anna Bergman, Hallstahammar, och Hanna Carlsson, Eskilstuna.

Nästa konferens skall hållas i Västerås i juli månad 1909, på dag som styrelsen bestämmer.

Konferensen uttalade sig, på förslag av Arbogaklubben, för ett Mälardalsmöte.

En framställning från Kärrgruvans kvinnoklubb, att männen mer än hittills borde understödja kvinnornas organisationsarbete, föranledde ett uttalande att för litet beaktande från männens sida kommit kvinnoklubbarna till del, men att även kvinnan mera borde skaffa sig medintresse i det politiska arbetet samt att mer besöka kommunernas möten.

Nyköpings kvinnoklubb hemställde, att upptaga till behandling frågan om »humanitet och barnalstring», och gjorde konferensen sitt uttalande i enlighet med skånska konferensens resolution.

Fru Agnes Söderkvist, Västerås, framställde en förfrågan, huru respektive ombud skulle ställa sig till arbetsutskottets i Stockholm förslag om bildandet av ett kvinnoförbund. De flesta ombuden tycktes vara överens om nödvändigheten av ett förbunds bildande, men framhöllo även svårigheterna för de mindre klubbarna i ekonomiskt hänseende.

Fru Svensson inlämnade förslag om huru våra partitidningar mera skulle kunna spridas och gjordes ett uttalande om kraftig agitation.

Fru Jonsson tackade mötesdeltagarna för det visade intresset och avslutade härefter den i allo lärorika och angenäma sammanvaron kl. 5,15 e. m.

Ur "Tankar".

Av Ellen Key

Kvinnorna vilja — och med full rätt — avskaffa prostitutionen. Men det första villkoret är en genomgående höjning — för minst 50 proc., en fördubbling — av de nuvarande yrkesarbetarnas löner. Denna höjning kan endast ske genom fackföreningar och då så behöves strejker. Men för båda delarna fasa de kristna kvinnosakskvinnorna

Dessa vilja — och med full rätt — hindra rusdryckernas missbruk. Men de inse ej, att detta icke sker genom förbud och témöten; att endast genom rikligare tillgång på och höjd njutningslust ifråga om hemtrevnadens, bildningens, skönhetens och naturens glädjämnen, skall livesberusningen kunna ersätta alkoholberusningen. Men dessa höjda live

möjligheter framgå först och ur den ihärdigt förda klasskamp, som kristna kvinnorna i allmänhet ogillar!

I rösträttsfrågan — som städes då det gällt kvinnans rätt — har man alltför ensidigt sett saken ur de ogifta överklasskvinnornas synpunkt. Men dessa äro så långt ifrån de mest betydelsefulla, att man snarare kan påstå att en mor inom arbetsskassen, som — under alla de mödor och umbäranden detta för henne innebär — givit sina barn en god, kroppslig och andlig vård; åt dem och mannen skapat ett lyckligt hem och därunder själv skaffat sig bildning och insikt i samhällsfrågor — en dylik mor utgör en så utomordentlig samhällskraft, att det mest rättvisa av alla proportionella valsätt vore att ge henne — som alla mödrar till utmärkta barn dubbel röst!

Huru kan samhället fordra att just arbetarepartiet skulle vara det första i världshistorien, som väntade att handla tills det nått ofelbarhet?! Huru kan man av arbetarna begära det adelssinne, som ingen adel någonsin visat?!

Så länge de stridande å omse sidor själva äro ofärdiga människor, blir striden ful. Och så länge striderna äro fula, är framtidsriket fjärran, om man så än talar om det med en ängels tunga. Ty det första vägstycket mot det målet bygges i vår egen själ.

Danska kvinnor som väljare.

I »Die Gleichheit» för den 22 juni skriver Andrea Brochman från Köpenhamn angående den utsträckta rösträtten för kvinnor i Danmark följande:

Genom antagandet av den nya hjälpkasslagen har Danmark tagit ett stort steg framåt på vägen för att draga försorg om de behövande i kommunerna. Att denna lag erhållit sin nuvarande formulering ha vi i främsta rummet att tacka socialdemokraterna för, de ha också kämpat med outtröttlig energi för att hjälpkassorna skulle erhålla så stort statsanslag som möjligt, och att de ställdes under egna styrelser.

Lagen föreskriver att det i varje kommun på land såväl som i stad, med undantag av Köpenhamn, (statsförvaltningen i Köpenhamn har sedan lång tid tillbaka lämnat dylikt understöd åt behövande) skall finnas en hjälpkassa. Till denna kassa skola inflyta bestämda penningmedel ävenså behållningar från fester och andra tillställningar och kommunstyrelserna kunna av allmänna medel anså större eller mindre belopp för kassornas verksamhet. Dessutom kan staten lämna ytterligare anslag, vars samlade storlek dock icke får överstiga 1/4 million. Vi hade gärna sett att den sista summan blivit något större, men när man tänker på att Danmark endast räknar 2,000,000 inv. så är det ändå en ganska avsevärd hjälp från statens sida.

Dessa kassors uppgift är att hjälpa personer, som genom sjukdom, arbetslöshet eller annat råkat i nöd och på så sätt skyddas sådana i trångmål ställda personer från att anlita fattigvården och slippa de att i dylika fall förlora sina medborgerliga rättigheter. Den danska ålderdomsunderstödslagen stadgar, att icke någon kan bli delaktig av ålderdomsunderstöd — vilket under vissa betingelser eljest tilldelas personer som fyllt sextio år — som en gång mottagit fattighjälp och icke återbetalt denna. Man kan härav ganska tydligt förstå huru nödvändigt det är

att dessa hjälpkassar med sina medel bispunga personer i ålder mellan 50 och 60 år, när arbetskraften börjar sätta efter och nöden ofta är stor. Det är också av stor betydelse, att förvaltningen av dessa kassar utövas av män och kvinnor gemensamt och att det icke i främsta rummet lägges an på sparsamhet utan på att hjälpa så många som möjligt.

Rätt att deltaga i val av styrelse för hjälpkassan tillkommer alla män och kvinnor, som äro bosatta inom kommunen, fyllt 25 år, erlagt kommunalskatt året före valet och inte anlitade fattighjälpen. Även gifta kvinnor äro röstberättigade såvida deras män fullgjort sin skatteplikt. Valen förrättas över hela landet på en bestämd dag, i mars månad, efter proportionalistiskt system och omval sker vart tredje år. Tack vare hjälpkasselagen deltog de danska kvinnorna, under sistlidne mars månad, för första gången som väljarinnor i ett viktigt kommunalt val. En intensiv valagitation är nödvändig bland männen, vilka under en hel manålder utövat den kommunala och politiska rösträtten, att det behöves en än kraftigare agitation bland kvinnorna är självklart. Och det var icke heller något lätt arbete att sätta denna förut rättslösa här i sådan målmedveten verksamhet, som skulle tjäna allmänheten. Parikamraterna, såväl de manliga som de kvinnliga påtogo sig uppgiften med största iver och deras arbete kröntes med det bästa resultat, trots överklassens motstånd. Socialdemokraternas kandidatlistor upptogo såväl kvinnor som män och på flera platser kommo socialdemokraterna i majoritet inom hjälpkassestyrelserna. Kvinnorna deltog ganska livligt i valen fast över huvud taget borde de mött fram ännu starkare.

I stadskommunerna i Köpenhamn och Fredriksberg förbureddes och leddes valaktionen av soc.-dem. partistytelsen och styrelsen för den soc. dem. kvinnorösträttsföreningen. Av de fem kandidater, som skulle uppställas överlämnades åt kvinnorösträttsförbundet att utse tre och dessa blevo Andrea Brochman, Luise Nörlund och Elisabet Jörgensen. Dessa talade under den tre veckor långa valkampen vid 100 möten. De måste alla tre dagligen vara i sitt arbete och talade å möten om kvällarna och söndagseftermiddagarna, och då, ofta efter ansträngande järnvägsresor till de mest skilda delar av landet, där man anmodat dem tala till kvinnorna och uppfordra dem till val på de socialdemokratiska listorna. I Fredriksbergs kommun deltog ett tjugotal kvinnor i valarbetet. Det var en glädje att se huru unga och gamla kvinnor med raska händer och förnöjda ansikten ordnade valuppropen och foro ut med stora paket under armarna för att tillställa varje valman i kommunen ett upprop och undersjälva valdagen voro de livligt verksamma i socialdemokraternas tjänst.

Det unga, livskraftiga soc.-dem. kvinnorösträttsförbundet kom under arbetet för hjälpkassavalet till den erfarenheten, att det kräves en energisk verksamhet från förbundets sida om 1909 års kommunalval skola utfalla med seger för socialdemokratin. Då blir det nämligen första gången som de danska kvinnorna få deltaga i de kommunala valen. Visserligen icke alla kvinnor, ty den kommunala rösträtten är icke allmän i Danmark utan en odemokratisk penningssäksvalrätt, men så mycket större orsak ha de kvinnliga partivännerna att röra på sig. Valagitationen måste på samma gång bli en kamp för den allmänna rösträtten. Alla kvinnliga partivänner måste då göra sin skyldighet.

Muria Quist.

Helsingborgs kvinnoklubb. Ordf. frkn Gerda Pettersson. Kassör fru Christina Johansson. Sammanträde 1:sta och 3:dje mån dagen varje månad, Folkots Hus' F sal.

Sjukvårdens ordf. fru Christina Johansson, Karl Krokgatan 50. Kassör fru Ida Olsson, Karlaro nr 38.

Från kvinnoklubbarna.

Å Katrineholms soc.-dem. kvinnoklubbs möte den 19 juli behandlades frågan om i vilken oroväckande grad kortspelet florerar. Efter en livlig diskussion uttalade sig mötet för att det enda radikalmedel mot detta ofog var upplysning. Vädjar därför till hemmet och skolan att härutinnan göra ett bästa. Vi tro oss vara förvisade om att, om föräldrar och målsmän själva bannlyste kortspelet inom familjen, den räckvidd varå de ha bestämmanderätt, skulle detta helt säkert hava ett välgörande inflytande på den kommande generationen. Det måste väl medgivas att det verkar högst nedstämmande då man ser ynglingar och män förnöta sin tid med så demoraliserande förströelse som kortspel.

De första impulserna till dylik förströelse har säkert i många fall inhämtats i hemmet, där för »nöjes» skull kortspel idkats på lediga stunder, varvid oftast hela familjen deltagit.

Att under sådana förhållanden beskärma sig över en dylik osed, då man märker att den börjar urarta till ett verkligt ont till förfång för sann bildning och kamratandas spridande och uppammande, verkar något krystat.

Därför bort med kortspelet för »nöjes» skull från hemmen, från familjerna, och fram med nyttig, upplysande och roande läsning. Varje familjefader och moder bör därvid uppträda som ledare och lärare och verkningarna härav skola helt säkert icke utebliva.

Vi vädja till skolan och dess målsmän ehuru dess inflytande härutinnan icke torde vara synnerligen stort.

Först och sist vädja vi till den organiserade ungdomen, oavsett kön, som fått sin smakriktning införd i rätta gånger att göra kriget emot kortspelet så effektivt som möjligt. Insätt all eders energi och ungdomsentusiasm i arbetet för att skaffa eder själva allt det vetande som står till buds och såmedelst mot- och bortarbete ovanors och såeders utvecklande och spridande och oslunda göra den insats i utvecklingen av det goda, samt fylla de krav som den kulturella soc.-dem. arbetarrörelsen ställer på alla välsinnade medborgare.

Från Örebro kvinnoklubb.

(Brev till Morgonbris.)

Som det nu är ganska länge sedan något förekom i Morgonbris från Örebro, skall jag med redaktionens tillåtelse göra några anteckningar från vårt arbete under den gångna vintern.

Såsom av referat i Morgonbris tidigare framgått, anslog arbetarekommunen förlidet år 100 kr. till kvinnoagitationen, för vilka medel anordnades en »agitations-

vecka», som inledning till höstens och vinterns arbete.

Till denna agitationsvecka hade vi lyckan att som talarinna erhålla fru Elma Danielsson, som höll flera präktiga föredrag över olika ämnen, vilka samlade en tacksam och fulltalig publik. Under nov. månad anordnades ett möte i kvinnornas rösträttsfråga, varvid fru Helene Ugland-Andersson i ett utmärkt anförande påvisade kvinnornas särställning i samhället och inför lagen.

I mars hade klubben besök av arbetsutskottets agitator, fröken Hilma Hofstedt, som vid ett av kommunen anordnat möte talade om »kvinnorna och socialismen». Fröken Hofstedt, som helt nyligen börjat sin verksamhet som talarinna, har de bästa förutsättningar härför och blir helt säkert, om hon får tillfälle att mer och mer utbilda sig, en präktig kvinnoagitator. Enkelt och med känsla framhöll hon för oss kvinnor socialismen såsom vår befriare ur nöd och förtryck och hennes ord rönne livligt bifall av den fulltaliga åhörarskaran.

Den 4 maj hade klubben anordnat en vårfest med föredrag av fröken Anna Lindhagen från Stockholm över ämnet: »kulturinsatser». Förutom det utmärkta föredraget förekom sång och deklamation vilken, förtjänstfullt utförd, bidrog till att förhöja stämningen på den alltigenom angenäma festen. Det ekonomiska resultatet blev också gott, som nu blir till god nytta vid agitationen den stundande hösten.

Klubben har under vintern anordnat flera föreläsningmöten, till vilka även utom klubben stående kvinnor inbjudits. Dessa föreläsningar ha avhandlat olika ämnen såsom fredsfrågan, Indiens »kvinna», »om smitta» o. s. v. och varit mycket omtyckta. Dessutom har anordnats flere trevliga och gemytliga samkväm.

Klubbens medlemsantal har sakta men säkert ökat, och vi ha trots alla de motgångar och svårigheter vi haft att bekämpa under vår snart 4-åriga tillvaro under det senaste året haft att anteckna en hel del framgångar som bereda oss mycken glädje och sporrar oss till förnyade ansträngningar.

Kamrater! Må vi icke förtrötta, utan allt mer och mer arbeta för upplysning bland oss själva och våra arbetande systrar. Till de svåra tider som kanske stunda, böra vi sätta in all vår energi på att väcka och skapa fram en allt starkare solidaritet bland kvinnorna, en större livaktighet och intresse för de sociala och politiska spörsmålen. Ty vi böra komma ihåg, att icke endast klubbarnes höga numerär, utan fast mera intresset och samarbetet inom desamma är värdeämätaren på vår styrka. Sammanhållning, god kamratanda och trohet mot våra ideal, är vad som fordras av oss kvinnoklubbister. Med en hjärtlig hälsning till alla kamrater.

Elisabeth K—n.

Till Arbetarklassens kvinnor!

Kamrater!

Åter står Sverige inför nya val av folkets representanter till riksdagens andra kammare.

Då det helt säkert är sista gången valen förrättas efter nuvarande valsystem, är det tydligt att de konservativa och framstegsfientliga göra stora ansträngningar att omintetgöra de strävanden som gå ut på att få en frisinnad majoritet i riksdagen. Om så skulle bliva, att reaktionen vinner seger, så veta vi alla vilka konsekvenser det kommer att medföra.

Lagstiftningen komme att lägga sitt arbete på nya klasslagar, tyngre skattebördor för de fattiga, vansinnig rustning och svindlande militärbudgeter, den kommer att bliva ett förstocket hinder för lösningen av humanitära reformer och det för oss kvinnor icke minst viktiga: *Kvinnans rösträttsfråga.*

Denna fråga blir då helt säkert kastad långt in i framtiden, och för med sig åt oss många år av arbete och uppslitande strider för den rätt vi fordra av samhället. Det är därför icke endast de frisinnade liberalerna, icke endast de manliga kamraterna inom vårt parti, *det är även vi kvinnor, som måste med energi och intresse arbeta för valen så de gå i en radikal, framstegsvänlig riktning.*

Arbetarkvinnorna kunna nu över hela landet visa, *att de såväl som borgerliga kvinnor äro politisk mogna.*

Vi måste börja tillbakavisa talet om att vi äro »slöa, likgiltiga och ointresserade» för de stora, sociala frågorna. *Då böra vi också, så långt det är möjligt, gå med på valnöten, höra på de stora programtalen, vilka säkert äro upplysande och fostrande, delta i interpellationer i sådana frågor som nära beröra oss.*

Vi ha frågor om skolreformer; om nykterhetslagstiftning; skyddslagstiftning som moderskapsförsäkring och hemarbetslagstiftning; svälttullarna, fattigvården, och åter igen vår stora fråga: *Kvinnornas rösträtt.*

1907 års av riksdagen antagna rösträttsförslag giver männien utsträckt valrätt i politiska och kommunala val, *men det är därför icke den lösning av rösträttsfrågan som socialdemokraterna arbeta för.* Det är belamrat med ett svårförstått valsätt, med orättvisa garantier, och det stänger ungdomen och kvinnorna utanför.

Kvinnornas fordran på medborgarrätt har tvingats fram att bliva en aktuell fråga, *och det beror mycket på de förestående valen om den skall föras till verket i en snar framtid.* Men då gäller det också för oss att noga se till hur beslutet bliver och energiskt motarbeta en sådan »medborgarrätt» som ställer arbetarkvinnorna utanför. Vi måste redan nu vid valen fordra det löftet av kandidater till riksdagsmän, *att de så lösa frågan om rösträtt och valbarhet för kvinnor, så den kan givas oss alla efter vårt värde som människa och medborgare, och icke efter penningvärde, efter inkomst eller förmögenhet.*

Vi arbetarkvinnor kunna med förtroende ansluta oss till socialdemokratiska partistyrelsens valmanifest, då vi i detta finna alla de reformer och fordringar medtagna, som vi ställa på samhället. Vi äro ju även övertygade om att vårt parti är det enda som ärligt vill och ärligt arbetar för kvinnans frihet, för hennes höjande på arbetsmarknaden och i samhället, det enda parti som ärligt strävar för att samhället skall skydda kvinnorna som mödrar och uppfostrarinnor. När vi äro övertygade om detta, är det för oss en bjudande plikt att på alla sätt arbeta för de socialdemokratiska kandidaterna. Vi kunna förutom att delta i valmöten, agitera för anslutning till dessa, agitera för röster åt socialdemokraterna, påverka de tveksamma genom att göra klart för dem, vad våra hem, våra barn, vad vi som arbeterskor, som mödrar, vad vi som kvinnor vänta och hoppas av ett reformarbete i socialdemokratisk riktning.

Arbetarkvinnor! Kamrater! Under en lång tid av flera månader ha vi dagligen fått känna och erfara högerns klasshat. Vi ha sett huru arbetsgivarne kastat ut många tusenden arbetare och deras familjer till svält och armod, huru de importera utländskt slödder att uträtta strejkbryteriarbete, polis och militärmakt stå till deras tjänst med battonger och skott på de utkastade. Och varför? För att våra män, våra barn, fäder, våra bröder, för att vi alla strida att få behålla förut genomkämpade förmåner och att tillvarata ekonomiska intressen. Vi se i dessa konflikter även en politisk betydelse, då vi förstå att arbetsgivarne genom dem söka minska socialdemokraternas styrka och röstresurser till valen.

Då vi kvinnor se och känna dessa strider, denna svält varunder vår klass kämpar, då vi se och känna den eniga solidaritet som höll modet uppe hos de utkastade, då vi avsky förräderiet och då vi äro stolta att vara arbetarkvinnor, att tillhöra den klass som genom sitt arbete giver nationen dess värde och utveckling, då stå vi ock samman med våra män i kampen mot missförhållanden, orättvisor, lögn och förtryck. Vi stå eniga med dem i hårda strider och föra dem till seger och nu skola vi hjälpa dem att giva arbetsgivarne det svaret för påtvingat armod, giva högern det svaret för alla reaktionära anlopp, att genom valen i höst, sätta in i 2:dra kammaren en betydligt förstärkt socialdemokratisk riksdagsgrupp.

Stockholm i augusti 1908.

Med socialdemokratisk hälsning

Soc.-Dem. Kvinnokonferensens Arbetsutskott.

Svarte Jim.

(Ur »Amerikaner» av K. G. Ossian-Nilsson.)

Om Svarte Jim blev mångmillionär
och alltså kunde köpa allt,
som väckte hans begär,
han köpte Davis' Manor
vid Fente Avonyn.
och byggde till och ökte på,
till dess det nådde skyn,
med femtio branta våningar
och trettio smäckra torn,
så månen gick och fastnade
på spiran med sitt horn
och rapet steg som åskan
ur New-Yorks mänskostim:
»Great Scott, har månen hängt sig hos Jim?»

Om Svarte Jim blev mångmillionär,
då lät han passa opp sig
av vita slavars här,
och varje slav i skaran
en greve och baron,
en sonson eller son till en
virginisk slarpatron
Men som de gingo fram i tur
och gingo fram i rad,
trakterades de av massa
med en välment bastonad,
och massa log och vek sig
och slog och skrock: »Förnim
er vite furs traktering åt Jim!»

Om Svarte Jim blev mångmillionär,
då skulle vita misser
få Jimmy gruligt kär.
De skulle stå i tropporna
och spetsa mun och lyss
och längta att benådas
med en enda liten kyss.
Ja, genom femtio våningar
de skulle stå i kö
och svära och bedyra
att för Jimmy gärna dö.
Men massa skulle vänta
och vänta med sitt val
och lämna dem åt kärlekens kral.

Då skulle Jimmy kläda sig fint:
i vitt och rött och blått och gult
och grönt och gredelint.
Då prydde han sin näsa
med stolta brillor blå
och händerna med handskar
med ringar utanpå.
Hans krage skulle rucka
till hattens brätten opp,
och hatten skulle siras
med en brandgul rosenknopp.
Då vilade en diamant-
och bandbesmyckad köpp
sin guldknapp mot hans svällande läpp.

Då skulle Jimmy fara i vagn,
så folket skulle virvra
på gatorna som agn.
Och där han mjukt i kuddarna
med knäna över kors
lät vite kusken ro sig fram
i gattrafikens fors,
så vita ladies stannade
och cyklar slogos kull

och spårvagn, buss och auto
fingo vänta för hans skull,
då steg ett rop som åskan
ur New-Yorks mänskostim:
»That gentleman, o dear me, is that Jim?»
»That gentleman, o dear me, is that Jim?»
Då skrevo alla tidningar
till Jimmys ära rim,
då skulle Jimmy väljas
till mayor och guvernör,
sheriff, kongressman, president
kanhända, förr'n han dör.
Ja, köpa sig för guldet
i sin aldrig tömda pung
en titel som hedersdoktor
eller alla Jimmars kung
och få en gång på graven
vid klockors bam och bim
en skrift i guld: »Här vilar kung Jim!»

Om Svarte Jim var mångmillionär —
men det vet gud
och det vet hela New-York han ej är.
I år han äger jämt på centen
lika med i fjol:
en borste och ett blankskinn
och en gammal stoppad stol.
I sol och snö och rusk och regn
han hukar i sitt hörn:
en slant ger en på tusen
och tusen var sin törn.
Bah, Jimmys tänder lysa glatt
i New-Yorks mänskostim:
»Kom, gentlemen, kom att blankas hos Jim!»

Brev från Holland och rösträttskongressen i Amsterdam.

Holland är ett land där allt och alla
tycks trivas. Glada, belåtna och vänliga
äro människorna, feta och frodiga gå
djuren och beta på de brokiga ängarna.
Träd och plantor se fylliga ut och giva
rikligt var i sin sort.

Hela landet ser bördigt och välmående
ut och ändå ligger det märkvärdigt nog
lägre än havet, vilket ju låter ganska
olycksbådande, men till skydd mot det
farliga havet resa sig höga sandkullar,
de s. k. sanddynerna. För att få bort
grundvattnet i landet pumpar man upp
det med väderkvarn och leder så ut det
genom kanaler till havet.

Landet är genomkorsat av kanaler
där fraktbåtar gå. På avstånd kan det
se ut som om båten gick i åkern, när
kanalen är så smal, att den ej synes på
långt håll.

Väderkvarnar finns det överallt. De
se så muntra ut med sina fyra vingar,
alltid färdiga att gno på och arbeta,
bara vinden kommer. Och den kom-
mer ju nästan alltid från något håll
eftersom landet är så slätt som ett
golv.

Dessa flitiga, snurrande väderkvarnar
användas till allt möjligt. De mala
mjöl, de såga ved, de pumpa vatten
och jag vet inte allt vad de göra.

Oumbärliga äro de, det är tydligt.
Man kan se dussintal av dem, vart man
tittar, om man reser på järnväg. Till

och med inne i den stora staden Rotter-
dam står en pryddlig väderkvarn på ett
torg.

Även i städerna finnas kanaler i mängd.
På dem fraktas med stora prämar alle-
handa varor, tyst och stilla till husen.
Härigenom slipper man ifrån största
delen av storstadsbullret.

I Amsterdam t. ex., som har sex
hundra tusen invånare, vet man knappt
av, att man är i en stor stad, så fred-
ligt och lugnt är det på gatorna. Nästan
inga skramlande arbetsåtkdon.

Husen i städerna äro små. Tomten
är dyr och husen måste byggas på pålar,
så man måste dra in på utrymmet. De
ligga med gaveln åt gatan och ha i
regeln ej mer än 2—3 fönster i bred-
den. Man hyr inte en våning som
hos oss utan ett litet hus.

Rummen äro naturligtvis också små.
Trappuppgången är inomhus, smal och
brant. Man tänker på ångbåtstrappor
innan man vänjt sig vid dem och tror
att man skall stupa på näsan, när man
går utför.

Men de vana holländskorna, de rinna
som ormar utför sina trappor utan att
hålla i sig ens.

Holland är omtalat för sin renlighet.
Man väntar sig således att finna den.
Men jag måste erkänna, att jag ändå
blev i hög grad överraskad, ty något
så rent hade jag ej drömt om.

Var dag i veckan har i hemmen sin
bestämda rengöringsprocess. En dag
skuras t. ex. all mässing. Varenda
pinne av mässing, som håller mattorna
i trapporna skall ur och poleras. Var-
enda vattenkran gnides så dörrskiner.
Lås och krokar och knappar allt skall
lysa och vara blankt som solen.

Såpa och vatten konsumeras i stora
mängder dagligen och det gör verkligen
tillvaron behagligare än eljes. Till och
med trottoarbiten framför det lilla huset
spolas med diverse hinkar vatten sedan
först mattorna piskats utanför dörren,
en vana som just ej är angenäm för de
förbigående.

Gårdar finnas icke. Den lilla gårds-
platsen, som inte synes från gatan, är
en liten förtjusande trädgård med blom-
mor och grönt, ärliga gångar och en
trevlig sittplats. Där kan man visst
inte piska mattor och dylikt. Det sker
därför på trottoaren eller gatan.

Upppe vid takåsen på gaveln finns
ofta en lyftkran, som användes för att
hissa upp allt som skall in i huset ge-
nom fönstret och det föreföll att vara
nästan allting, från mjölkflaskan på
morgonen till hela bohaget vid flyttning.
Stora möbler kunna inte tas upp genom
den smala trappan — de måste in ge-
nom det breda fönstret.

Det säges emellertid, att folk sällan
flytta och det undrar jag ej på, så hem-
trevligt och praktiskt och bekvämt som
husen äro inrättade.

Holländare älskar blommor. Som be-
kant odlas ju där t. ex. hyacinter på
väldiga åkrar. Nu var rosentiden och
man såg rosor bäras i stora bässkorgar,
djupröda, doftande rosor. Och från alla
balkonger lyste färgrika blommor i över-

flöd. Det gjorde sinnet lätt och glatt, när man gick på stengatorna, vilket eljes ej är roligt om sommarn. Jag önskade, att vi i Stockholm hade litet mer blom-mor och grönt att glädja oss åt på våra torra gator.

Det kunde vi lätt lära oss liksom mycket annat, blott vi finge se hur vackert det är och hur lätt man kan åstadkomma det. Några pelargoniekrukor är allt som behövs. De blomma rikt hela sommarn blott de få vatten.

Bland egendomligheter i Holland må jag till sist nämna, att ingen kristendomsundervisning lär få förekomma i de offentliga skolorna. Den överlåtes helt och hållet åt hemmets fria val.

Ändamålet med min och femton andra svenskors resa till Holland var att bevista den internationella rösträttsalliansens kongress i Amsterdam. Vi voro sex delegerade från Sverige, nämligen d:r Lydia Wahlström, fröken Signe Bergman, fru Anna Wicksell, fru Frigga Carlberg, fröken Anna Kleman och undertecknad.

På kongressen möttes kvinnor från många delar av världen. Från Syd-Afrika, där kvinnorna nu organiserat sin rösträttsrörelse och inträtt i alliansen, hade en representant infunnit sig. Från Australien, Amerika och Canada, Italien och Spanien, Bulgarien, Böhmen och Ungern, Österrike, Tyskland och Ryssland, Schweiz, Frankrike och England och från de fyra nordiska länderna hade flera eller färre kvinnor kommit.

Denna kongress bjöd dessutom på en nyhet, nämligen att regeringarna i det australiska statsförbundet och i Norge bekostat resan för var sin kvinnliga delegerade som statens officiella representant. Det var ju ett vackert erkännande av dessa stater, som givit kvinnan rösträtt, att de på detta sätt ville verka för saken i andra länder. Även från de fyra stater i Amerika där kvinnorna ha rösträtt hade staten sin officiella representant, dock utan att bekosta resan.

Ävenså fanns för första gången en representant för männens förening för kvinnans rösträtt i England.

Han hedrades särskilt liksom i allmänhet de delegerade från England. Detta var ju naturligt med hänsyn till den offervillighet kvinnorna där visat i kampen för kvinnans rätt. Där fanns ju närvarande flera, både unga och gamla, som suttit i hårt fängelse blott för att de gått i spetsen för kvinnornas demonstrationer.

En bland dessa, den gamla silverhåriga mrs Despard berättade hur orättvist kvinnorna behandlas på de politiska valmötena. Medan männen få säga vad de vilja, blir en kvinna utvisad bara hon stiger upp och frågar kandidaten: »Vad är er mening om kvinnans rösträtt?»

Nu ser det emellertid ut som om Englands kvinnor, med rask fart när-made sig det önskade målet, tack vare att de upptagit männens mindre vackra metod att gå bröstånges tillväga.

Lyckligtvis passar samma taktik ej i alla länder. I Norge ha kvinnorna fått sin rösträtt utan att behöva utsätta sig för häktning. Detsamma hoppas vi i Sverige.

För de stackars ryskorna är det värre. De få knappt tillåtelse att hålla ett möte en gång. Där gäller det ju i första rummet kampen, för hela folkets frihet. En av de närvarande ryskorna hade sedan sista kongressen 1906 själv suttit i fängelse, haft sin man i fängelse och fått sin bror hängd. Sådant händer ideligen i det landet.

Det var rörande att se ryskornas deltagande för finskorna, när underrättelsen kom om att numera alla ärenden skola föredragas, icke som hittills av en finsk minister utan av en rysk. Därmed hade Finland till stor del förlorat den frihet det ägde.

Detta var ej det enda beviset för solidaritetskänsla mellan rösträttsarbetande kvinnor. Vi möttes verkligen som systrar, deltagande i varandras mödor och framsteg och segrar.

Mycket arbete vilade på alliansens utomordentliga president mrs *Carrie Chapman Catt*. Hon är en ordförande, som ingen jag hört och dessutom en varm-hjärtad, ädel kvinna, värdig i ord och handling. Och hur fick ej den holländska sekreteraren, redaktisen av alliansens tidning »*Jus Suffragii*» *Martina Kramers* arbeta, hon, som förde alla protokoll förut om mycket annat och d:r *Käthe Schirmacher*, som blixtnabbt och korrekt tolkade till två språk vad som sades på det tredje — timme efter timme, dag efter dag. Ja, nog fanns där duktiga kvinnor!

Bland dem må särskilt nämnas den holländska landsföreningens ordf. d:r *Aletta Jacobs*, själen i rösträttsarbetet i Nederländerna.

Vid en kongress är ju tusen saker att ordna och tänka på och många samverkande krafter behöves för att få det hela att gå. Allt gick här som ett uppdraget urverk.

På f. m. och e. m. kongressförhandlingar, på kvällen offentliga möten. Först efter kongressens slut vidtog fester och utfärder.

På ett propagandamöte för holländsk ungdom framfördes skriftliga hälsningar från flera svenska ungdomsföreningar, däribland Sveriges socialdemokratiska ungdomsförbund, vilka mottogos med stort bifall. Bland de utfärder jag gjorde var en till den socialdemokratiska kooperativa föreningen »*Voorwaarts*» i Rotterdam. Vi mottogos på det vänligaste och visades omkring i det vackra nybyggda huset, som inrymmer tryckeri, bokbinderi, bibliotek, undervisnings- och samlings-salar, kafferum m. m. för att ej tala om idealiska tvättrum för arbetarne.

På annat ställe har föreningen bageri och kryddbod, där vem som helst får köpa sina varor till gängse pris.

Vinsten fördelas så att 50 proc. går till socialdemokratiska partiet, 25 proc. till medlemmarna, 20 proc. till reservfonden och 5 proc. till arbetspersonalen

som består av 65 personer, män och kvinnor.

Varje medlem skall ha köpt en andel för c:a 7 kr. 50 öre. Vinsten för 1907 var tiotusen floriner d. v. s. 15,000 kr. i svenskt mynt.

En stor gårdsplats var reserverad till blivande trädgård. Ännu saknades medel att plantera och anlägga den, men där skulle med tiden arbetarnes barn få samlas och leka och ha det gott.

På väggarna stodo goda tänkespråk t. ex. »Strid utåt, frid inåt.» »Strid i striden, frid i ledningen» m. m.

Arbetslokalerna voro försedda med väldiga fönster, som läto sol och ljus strömma in i rikelig mängd. Därtill kom en ventilation av rummen, som gjorde att luften kändes så ren, som det överhuvud är möjligt att få den inomhus. Från många håll hade man kommit och tagit efter detta ventilations-system.

Föreståndaren van den Heuvel förevisade allt med glad stolthet. När jag till sist frågade om jag fick hälsa till Morgonbris läsare, strålade hans ögon.

Intet är kärare än att få hälsa till kamrater i andra länder, sade hans ögon. Och däri är jag enig med honom.

Det är just en sida av de internationella kongresserna, att man får sända hälsningar till kamraterna i fjärran länder. Därtill får varje land redogöra för sitt arbete och sina arbetsmetoder, till ömsesidig lärdom och uppmuntran.

Sverige fick vid alla tillfällen beröm. Organisationen var den bästa, vi hade de flesta prenumeranterna på tidningar och vi hade köpt de flesta rösträttsmärkena — flera tusen o. s. v. Alltid hade Sverige gjort något bra, som applåderades.

Det lilla rösträttsmärket bars naturligtvis av alla. Det har också verkligen sin stora betydelse. Om vi alla som önska rösträtt prydde oss med den vackra rättvisans bild, som tecken på att vi vilja rättvisa, så skulle det helt visst bl. a. verka stimulerande på oss själva, vilket vore värdefullt.

Vi behöva använda allt som kan samla oss, allt som kan ena oss och allt som kan gläda oss i striden för vår rätt.

*Ann Margret Holmgren,
f. Tersmeden.*

Annie Kenney, suffragetten.

Bland Englands suffragetter intar Annie Kenney, arbetarkvinnan, en framstående plats, och är då och då föremål för entusiastiska omnämnanden.

Nu sist har en dansk korrespondent lämnat följande skildring av henne själv och hennes liv.

Hon är tjugusju år gammal eller, som hon själv säger, tjugusex; »ty under mitt första levnadsår låg jag i vagga och varken såg, hörde eller utträttade något, det året räknas inte».

Blott tio år gammal började hon arbeta på fabrik, men medan hon sålunda förtjänade sitt bröd, sökte hon tillfredsställa sin lust att lära. Och ju mer hon lärde, desto bättre förstod hon, hur långt svårare kampen för tillvaron är för arbetarklassens kvinnor än för dess män. I hennes sinne växte för var dag en allt starkare längtan att hjälpa sina stackars systrar, och hon beslöt att däråt ägna sitt liv. Hon smugglade in politiska flygblad i fabriken, men sökte också väcka flickornas lust att läsa goda författare; hon höll föredrag, diskuterade, organiserade och blev snart sin avdelnings naturliga ledarinna.

Inte under, att mrs Pankhurst och mrs Pethick-Lawrence, båda i styrelsen för »Kvinnors sociala och politiska förening», fingo sin uppmärksamhet fästade på henne, och uppfordrade henne att bli en av dem. Hon hade just de egenskaper, som fordrades: ett hjärta, som slog varmt för alla svaga och hjälplösa, okuvligt mod och energi, som utvecklats under svåra förhållanden, och slutligen gåvan att kunna glömma sig själv i kampen, bleve det än aldrig så bitter.

Under samarbetet med de begåvade män och kvinnor som hon nu kom i beröring med, utvecklades snabbt hennes egen stora begåvning, och helt naturligt kom hon snart att inta en framskjuten plats inom rörelsen. »Den förbannade flickungen», som hon en gång kallades, har en ovanlig förmåga att betala med samma mynt. Man förebrådde henne och hennes parti, att de uppträdde på ett så utmanande sätt, att de därmed skadade sin sak. »Ja, naturligtvis», ljöd svaret, »då männen på sin tid önskade rösträtt, var väl deras agitation mer konstitutionell och parlamentarisk? I Bristol brände de rådhuset, tullhuset, biskopens palats, tre fängelser, fyrtiotvå privathus och varulager, men förstas, på ett alldeles konstitutionellt och fullt hederligt sätt. Otaliga konstitutionella eldsvådor anlades i Bedford, Canterbury och Cambridge. Det var på ett hår, att biskopen av Lichfield blivit mördad, och ärkebiskopen spottade man i ansiktet. Den tidens manliga suffragetter hade en konstitutionell svaghet för biskopar, och en vandalisk förkärlek för att tända eld på domkyrkor. I Wales bröt uppror ut, och nio män dömdes till döden. Ja, i sanning, männen ha i sanning givit oss förträffliga exempel på hur man skaffar sig rösträtt på konstitutionell väg. Vad skulle människor säga, om vi kvinnliga suffragetter följde männens exempel, voro lika fredliga, lika respektabla i vår agitation som de en gång voro. Skulle vi i så fall förvärva deras sympati?»

Gång efter annan har Annie Kenney suttit i fängelse, har en gång suttit där två hela månader, varit iförd fängdäkt, ätit fängkost och underkastats det strängaste fängsereglemente. Men hon har gått ut ur fängelset, till kroppen försvagad visserligen, men okuvad, beredd att lida ännu en gång, om saken därav gagnas.

»Den domare, som dömde mig till två

månaders fängelse, vet icke, att han aldrig kunde satt mig i en bättre skola. Jag skall aldrig glömma de ansikten jag såg därinne. Om jag så levde mina sjuttio år, alltid skola de ansikten jag såg därinne stå för mig och påminna mig om det arbete, som är mitt. Lagen är kanske starkare än jag, men om jag inte kan få den ändrad, som dömer detta lands kvinnor, skall jag åtminstone dö under strävan för det.»

Detta är hennes mål: att få upphäva eller i väsentlig grad ändrade de obarmhärtiga lagar, som, skrivna av män, så hårt drabba kvinnor, även då det gäller helt obetydliga förseelser, och detta mål uppehåller henne. Medlet, vägen, är kvinnans rösträtt.

Livets invecklade maskineri kan inte längre styras uteslutande av män, kvinnor krävas för att stödja samhället, och de ha därför rätt att, också de, vara med och skriva lagarna.

Men för att nå detta mål, kräves kamp.»

Från Kvinnornas fackförbund.

Uttaxeringen fortgår ännu och uppmåna vi medlemmarna att fullgöra sina skyldigheter. Ingen avdelning vill väl vid årsskiftet bli utesluten till följd av bristande inbetalning av uttaxeringen.

Vi veta att det är svår tid nu för många medlemmar, till följd av arbetsbrist, men vi hoppas att det skall bli bättre i höst och då kommer naturligtvis dessa medlemmar att fort nog klara sina skulder till föreningen. Vi tro även att den ena avdelningen inte vill vara sämre än den andra, utan alla vilja stå klara och kommer detta naturligtvis an på medlemmarna.

Det är många avdelningar som till dato fullgjort uttaxeringen och kan icke underlåtas att tala om att de flesta äro avdelningarna i södra Sverige och äro medlemmarna på några få undantag kvinnor.

Detta är ett gott tidens tecken och kommer nog att glädja alla framsynta partivänner, när de få kannedom om att kvinnorna äro med och punkligt fullgöra sina skyldigheter, icke blott då det gäller dem själva direkt, utan även då det gäller klassystrar och bröder långt utanför deras eget arbetsområde och yrke.

Ännu någon tid kommer nog uttaxeringen att fortsättas, men har det meddelats från Landssekreteriatet att det samma fortast möjligt skall försöka sänka uttaxeringen.

*

Frågan om anslutning till Sv. Skrädderiarbetareförbundet. Från Sv. Skrädderiarbetareförbundets styrelse, har förbundsstyrelsen mottagit meddelande om, att, efter det att de mottagit Representantskapets utlåtande angående förbundets ifrågasatta anslutning till Skrädderiarbetareförbundet, frågan änyo behandlats av

dem och de för sin del tillstyrkt anslutningen samt jämväl i övrigt biträtt Representantskapets utlåtande därom och därjämte beslutat att frågan inom deras förbund skall avgöras genom omröstning i avdelningarna. Omröstningen skall verkställas så att Skrädderiarb.-förbundets styrelse blir i tillfälle att senast den 1 nov. meddela förbundsstyrelsen beslutet och om övervägande röster blir för anslutningen kommer att från Sv. Skrädderiarb.-förbundet ej hinder möta, att anslutningen sker vid årsskiftet.

Med detta meddelande har vi så att säga, fått rätt grepp på frågan. Det är härmed givet bestämd tid för avgörandet och hava vi nu först att invänta resultatet av omröstningen.

Förbundsstyrelsen har gått i författning om att inkalla till kongress och ansett det lämpligt avhålla densamma i nov. månad, detta vilket beslut omröstningen än giver. Avdelningarna hava erhållit meddelande därom och hoppas vi att alla avdelningar komma att sända ombud till kongressen. Det är ju rätt lång tid till dess och hoppas vi att de avdelningar, vars resurser nu synas så, att de ej tro sig kunna sända ombud, begagnar den mellanliggande tiden till att hjälpa upp dem så att de kunna sända ombud. S. S.

Skönhet och socialism.

Utvecklingens mål är skönhet. Genom kampen för tillvaron och genom det naturliga urvalet frambringas dagligen nyare och ädlare former, starkare och skönare varelser och liv. Det synliga och fattbara målet för den ständigt fortgående utvecklingen tyckes därför endast vara att inom det organiska livet komma till högsta möjliga fulländning av formerna och till vinnande av den högsta och skönaste harmoni. Därför är det sköna sanningen och sanningen, vi böra eftersträva, det sköna.

Vad vore därför naturligare, än att människorna målmedvetet och under enig samverkan följde denna naturens lag och med alla medel sökte närma sig målet, som är den fullkomliga skönheten. Varje enskild människas liv borde vara ett ständigt sökande efter det sköna, hennes största och heligaste uppgift att vara skön, och alla hennes handlingar ett ständigt helgande åt den enda och sanna guden: skönheten, som är sanningen. Denna guds präster skulle vara konstnärerna, till vars kall hörde att tränga fram till det skönes idé och i sina verk predika guds vilja för mänskligheten. Varje stor tanke, varje smekande ton, varje skön linje, ett närmande till gud, en uppenbarelse.

Jorden är stor och skön och rik. Vi människor ha gott rum på dess yta utan att behöva varken trängas eller förbittra varandras tillvaro. Jorden är ingen jämerdal i sig själv. Den är en himmel. Och dock göra vi människor den till ett helvete och göra tillvaron helvetisk. Livet eller tillvaron som är livsmålet

självt, som borde vara en ständig fest, en ständig gudstjänst, blir människorna till en plåga och till en börda. Varför? Jo emedan människorna avstängas från det sköna, från gud. Emedan livet blir fult. Emedan människorna intvingas i samhällssystem, som ger det sköna åt några få, det fula åt de många. Emedan det största kapitulerat till penningen, försatts inom lås och bom och blivit till ett dött kapital.

Någon säger: det är icke kännetecknet på en hög kultur, att vi äga många framskapare av skönhetsvärden, kännetecknet är, att många kunna tillgodogöra sig och njuta av desamma. Konstnärer äga vi, men dessa tvingas att bli hantverkare, som sälja sina produkter som en annan handelsvara åt den högstbjudande. Och så hamna kulturens skönaste konstskapelser i grosshandlars och penningfurstars palats, oavsett om där finnas förutsättningar att inverka förädlande och förskönande, vilket var den ideella konstnärens tanke, då han skapade sitt verk.

Det är en den svåraste synd på mänsklighetens samvete detta: att blott ett fåtal människor äga rätt till det sköna livet och kulturen bjuder, medan det stora flertalet går där hungrande efter skönhets och lycka, efter ljus och jord. Det är ett det svartaste brott mot utvecklingen och ett förhindrande av mänsklighetens fortskridande till det givna målet. Vårt ansvar såsom människor, såsom lemman av denna stora mänsklighet, bjuder oss att söka avtvätta denna fläck och att predika det sköna socialisering. Det sköna måste bli allas rätt och egendom, måste ut till beskådan, ut till dyrkan, ut att omsättas till nyare och ständigt nyare värden och icke ligga som ett obrukat kapital, som en död relik. Det måste ut att skänka nya idéer, framskapa nya konstnärer, nya tankar, en skönare och ädlare mänsklighet. Ut att göra jorden till ett rike av präster, att skänka kunskap om livet och tillvaron och sist att lära människan förstå sin slutliga bestämmelse: att själv vara gud.

Länge nog har man lärt oss att dyrka det fula. Vi vilja ej nöja oss därmed längre. Det ligger en stark, oftast omedveten skönhets hunger förborgad nere i folksjälen. Den har vaknat och kräver att bli stillad. Medlet därvid är socialismen. Emedan man stulit av oss det sköna, ja, själva blicken därför, älska vi socialismen, ty socialismen skall giva oss åter våra stulna rättigheter.

Men socialismen kräver ock för sin framgång hjälp av det sköna. Ty har arbetarklassen fått behov av skönhets och fått smak på de njutningar, konsten och kulturen skänker, skall den på inga villkor stanna i en miljö av smuts, fattigdom och försakelser. Nej, man vet förvisso, att om trälarna hunnit dit, att de älska skönhets och längta därefter, skall ingen makt i världen hindra dem att slita sina fjättrar.

Därför bedrives heller ingen skönhets kult inom kapitalistsamhällets folkskolor. En enda blick på de tomma, enformiga

skolealsväggarna landet runt ger oss en åskådlig bild av det tröstlösa och gråa i den syn på livet, som meddelas barnen där. Inga skönhetsdyrkare av proletärbarnen! Det vore förvisso en samhällsfara av betänkligaste art.

Som sagt: detta samhälle ger oss intet; vi måste strida för det socialistiska, vilket vill lika rätt åt alla. Men under stridens hetta få vi icke glömma att samtidigt utveckla vårt skönhetsinne och vår skönhetslängtan med de små medel, som stå oss till buds, skrivande oss till minnes, att en dylik stark längtan är en av våra nödvändigaste förutsättningar för seger. Och när vi äntligen ha vaknat till medvetande om vår rätt till det sköna livet bjuder, ha vi ingen tid att spilla. Vore vi desslikes genomträngda av den monistiska sanningen, att livets mål är livet själft, och att intet annat livsmål gives än ett rikt och starkt och intensivt levande av det liv, vi fått, eller som skalden säger: »Livets mål är livets lycka», då, ja, då skulle vi sannerligen veta att icke förlora någon av de betingelser, som erfordras för levandet av ett skönt och rikt liv.

(Ur Bageriarbetaren.)

Meir.

Sotarfrun.

Av Hjalmar Söderberg.

Det är en grym och sorglig historia. Jag hörde den mer än en gång berättas i min ungdom, och den kom mig att undra och rysa.

Inne i en sidogata står ett gammalt borgarhus med en slät och grå fasad. Genom en stor, rundhålvad port utan alla prydnader — ja, ett årtal finns där, kanske också ett par fruktguirlander — kommer man in på en trång gård, lagd med kullerstenar, en svart, stenlagd brunn som så många andra, dit solen aldrig hittar vägen. En gammal lind med avstubbade grenar, svartnad bark och av ålder glesnat lövverk står där i en vrå; den är gammal som huset, ja ännu äldre, och är alltjämt ett kärt tillhåll för gårdens barn och kattor.

Det var förr i världen sotar Wetzmanns gård.

Sotar Wetzmann skall ha varit en ganska beskedlig gubbe. Han hade haft framgång i livet och samlat en rätt stor förmögenhet. Han var god mot de fattiga, barmot mot sina gesäller — ty så var bruket, och det behövdes kanske också — och drack toddy på källaren varje kväll; ty han hade tråkigt hemma.

Hans hustru var också barmot gesällerna, men hon var icke god mot de fattiga och icke heller mot någon annan. Hon hade tjänat som piga i sotar Wetzmanns hus, innan hon blev hans andra fru. Den tiden voro Avunden och Kättjan de bland de sju dödsynderna, som lågo hennes natur närmast; numera var det Vreden och Högmodet.

Hon var stor och kraftigt byggd och skall i yngre år ha varit vacker.

Sonen Fredrik var spenslig och blek. Han var född i det första giftet, och man sade, att han liknade sin mor. Han hade ett gott huvud och ett blott sinne, och han studerade till präst. Han hade just blivit student, då han föll i en lång och svår sjukdom, som höll honom vid sängen en hel vinter.

I en gårdsflygel bodde en hjälpmadam med sin dotter Magda. Ja, hette hon Magda? Jag vet icke, men jag kallade henne alltid så för mig själv, när jag som barn hörde de gamla berättas om henne någon vinterkväll, i skymningen; och jag tyckte mig då se ett litet

blekt och skyggt barnansikte, omflutet av ett stort, ljus hår, och med en mycket röd mun. Hon var femton år och hade nyligen gått och läst. Kanhända var det detta »gätt och läst», som gjorde, att jag alltid föreställde mig henne allvarlig och stilla som de unga flickor, jag om söndagarna brukade se i kyrkan, och att jag alltid tänkte mig henne klädd i en lång och slät svart klänning.

Då studenten fram på vårsidan började komma på bättringsvägen, fick hjälpmadams dotter på hans begäran sitta hos honom vid bädden en stund om eftermiddagarna och läsa högt.

Fru Wetzmann tyckte icke om det. Hon var rädd, att det kunde uppstå ett tycke. Hennes styvson kunde gärna för henne gå och bli kär i vem han ville och förlova sig också, det rörde henne icke; men det skulle åtminstone icke bli med en hjälpmadams dotter! Hon höll ett misstänksamt öga på Magda, men måste låta det passera. Sjuklingen skulle ju förtröts på något sätt; och doktorn hade förbjudit honom att ligga och läsa, ty han hade svaga ögon och fick icke anstränga sig.

Så satt hon då hos honom vid bädden och läste högt ur både andliga och världliga böcker; och studenten låg blek och matt och lyssnade till hennes röst och såg på henne också och fana behag i henne.

Hon hade en så röd mun.

De voro nästan jämåriga — han var icke mera än sjutton eller aderton år — och de hade många gånger lekt tillsammans som barn. Snart nog blovo de förtroliga.

Fru Wetzmann fann så ofta som möjligt någon förevändning för att gå in i sjukrummet för att se efter hur det stod till där inne. De båda barnen borde ha märkt det och tagit sig till vara; men man handlar ju icke alltid som man borde. En dag, då hon ljudlöst och försiktigt öppnade dörren, stod det till på följande sätt: Magda hade lämnat sin stol, som man hade ställt på något avstånd från bädden, och stod nu böjd över huvudgården med armarna om den unge mannens hals. Han åter hade rest sig till hälften med armbågen stödd mot kudden och smekte hennes hår med en tunn vit hand, och de kysste varandra livligt. Då och då viskade de också några avbrutna ord utan mening.

Sotarfrun blev mörkröd. Likväl kunde hon icke avhålla sig från att le invärtas: hade det icke gått alldeles så, som hon visste att det skulle gå! Men nu skulle det också vara punkt och slut. Vreden och Högmodet stego upp inom henne, svällde ut och lysto fram ur hennes hy och ur hennes ögon, som gnistrade; och vem vet — medan hon stod där osedd och tyst och betraktade de båda unga, som varken hade ögon eller öron för något annat än varandra — vem vet, om icke också Avunden och Kättjan i hemlighet kröpo fram ur sina gömslen och spelade upp på var sin dolda sträng i hennes själ.

Hon besinnade sig icke länge, utan steg raskt fram till bädden, grep flickan om den spåda handleden med en järnbård näve, gav henne ett skymfligt namn och släppte henne ut genom dörren under en ström av fulaste tillmälen. Därefter svor hon i tjänarens och gesällers intresserade närvaro en dyr och saftig ed, att om den ungen en gång till vågade sätta sin fot innanför hennes tröskel, så skulle hon få huden full med så mycket tryk, att hon inte skulle kunna röra en fena på fjorton dar.

Det var ingen som betviflade, att hon ämnade hålla sitt ord.

Den sjuke gjorde icke sin styvmor några förebråelser. Var gång hon gick genom rummet, vände han ansiktet mot väggen; han ville icke se henne och icke tala till henne efter upprädet med Magda. Men en dag anförtrödde han sin far i ett samtal mellan fyra ögon, att han icke kunde leva, om icke Magda finge bli hans brud. Den gamle skorstensfejaren blev häpen och förargad, men vågade icke strax sätta upp något allvarsamt motstånd: sonen var den ende, som han höll av och som visade honom någon ömhet tillbaka, och han kunde icke uthärda tanken på att mista honom.

Han ställde saken på framtiden och gav hustrun del av sina bekymmer.

Hur skall jag kunna skildra det som sedan hände? Det låter som en elak dröm eller som en saga, gjord att skrämman barnen med då de äro stygga, och likväl är det sant.

Det skall ha varit en lördagsafton i maj det passerade.

Gården ligger tyst, gatan är tyst. Kanhända någon gnolar en visa genom ett kökfönster, eller att några barn leka nere i gränden... Den sjuke är ensam i sitt rum. Han räknar kvarter och minuter. Det är vär nu där ute. Snart är det sommar. Skall han aldrig mera komma upp från sitt läger, aldrig mera höra skogen gnola och viska, aldrig som förr kunna mäta dagen med stunder av verksamhet och stunder av vila? Och Magda... Om han blott icke alltid såg hennes ansikte för sig med den vilda skrämman i blicken, som hon hade, då styvmodern grep henne om handleden. Icke behövde hon vara rädd. Icke vågade den elaka kvinnan på allvar göra henne något ondt, då hon visste att han hade valt henne till sin brud.

Så ligger han där och drömmer, än vaken, än halvaken, och låter pupillerna suga in ljuset av solstrimman på den vita dörren; och då han sluter ögonen, simmar det fram en arkipelag av giftiga gröna öar, omslutna av ett blåsvart hav. Och medan han blundar, går det gröna över i blått, och det svarta ljusnar i blått med naggade mörka kanter, och så blir det svart alltsammans...

Han känner en lutt hand stryka sin panna, och han far upp i bädden.

Det är Magda. Magda står framför honom, liten och späd och med en leende röd mun, och hon lägger en knippa vårblommor framför honom på täcket. Sippor och mandelblommor och violer.

Är det sant, är det verkligen hon?

»Hur har du vågat? viskar han.

»Din styvmor är borta,» säger hon då. »Jag såg henne nyss gå ut, klädd för att gå bort. Jag hörde, att hon skulle gå till Söder, och det dröjer säkert länge innan hon kommer hem. Då snög jag mig uppför trappan och in till dig.»

Och hon blir länge hos honom och talar om skogen, där hon gått ensam och lyssnat till fåglarna och plockat vårblommor åt honom, som är henne kär. Och de kyssa varandra så ofta som möjligt och smekas som två barn, och båda äro lyckliga, medan timmerna rinna och solstrimman på den vita dörren blir brandgul och röd och mattas och bleknar bort.

»Kanske du borde gå,» säger Fredrik. »Hon kan snart vara hemma. Vad skall jag göra, om hon vill slå dig, jag, som ligger här sjuk och svag och som får svindel, om jag stiger upp ur bädden. Kanske du borde gå!«

»Jag är inte rädd,» svarade Magda.

Ty hon ville riktigt visa, att hon håller av honom, och att hon gärna vill lida ont för sin kärleks skull.

Och förest då skymningen kommer, kysser hon honom för sista gången och smyger ut ur huset. På gården stannar hon en minut och ser uppåt fönstret till det rum, där han ligger ensam på den vita bädden med hennes mandelblommor och violer på täcket. Då hon vänder sig om för att gå in i det lilla rummet i gårdsflygeln, står hon ansikte mot ansikte med fru Wetzmann, och hon ger till ett litet skrik.

Det finns ingen levande människa på gården, ingen mer än de två. Rundt omkring stå väggarna och stirra på dem i mörkningen med tomma, svarta fönster, och den gamla linden skälver till inne i sin vrå.

»Du har varit där uppe,» säger sotarfrun. Jag trodde alltid som barn att hon log, då hon sade detta, och att hennes tänder då lyste lika vita i mörkret som hennes mans gesällers.

»Ja, jag har varit hos honom,» har kanske Magda då svarat, trotsig och rak ännu i sin kritbleka rädsla.

Hur gick det sedan till? Man vet det icke riktigt, men troligen blev det en hetsjakt runt kring gården. Vid foten av det gamla

lindträdet snavade flickan och föll. Hon vågade icke ropa på hjälp, för att icke den sjuke skulle höra det; och vem skulle också ha hjälpt henne? Hennes mor var borta på arbete. Den rasande kvinnan var över henne; hon hade under tiden fått fatt i ett tillhygge, en kvastkäpp eller något sådant, och det föll slag på slag. Ett par halvkvävda skrik från en strupe, sammansnörd av dödskräcken, och så intet mera.

Ett par av gesällerna, som just hade kommit hem, stodo nere i den mörka porten och sågo på; de rödde icke en led för att hjälpa barnet. Kanhända vågade de icke; kanhända ledde de också av ett svagt hopp att en gång få se matmodern föras bort på en fångkärra.

Då fru Wetzmann gick in i huset efter att ha utövat sin husbonderätt — ty hon kände väl instinktmässigt, att hon naturligtvis hade husbonderätt över alla, som hon kunde och ville utöva den mot — stötte hon emot något mjukt i trappan. Hon ropade på en tjänstflicka och ett ljus, ty det var alldeles mörkt där uppe. Det var Fredrik. Han hade hört de svaga skriken, sprungit upp ur bädden och ut, och i trappan hade han fallit.

I tre dagar levde Magda; därefter dog hon och blev begravd.

Sotar Wetzmann betalade en summa till hjälpmadammen, hennes mor, och det blev icke någon rättgång om saken. Likväl tog det hårt på den gamle mannen. Han gick icke mera till källaren för att dricka toddy, utan satt oftast honnna i en skinnklädd stol och stavade i en gammal bibel. Han föll av och blev tyst och besynnerlig, och det gick icke ett år, förrän också han var död och lagd i jorden.

Sonen Fredrik tillfrisknade så småningom; men han blev aldrig färdig med sin prästexamen, ty både hans fattningsförmåga och hans minne hade blivit försvagade. Man såg honom ofta gå med blommor till Magdas grav; han gick framåt lutad och mycket fort, ja, han nästan sprang, som om han haft en mängd angolagna ärenden att uträtta, och merendels hade han också ett par böcker under armen. Till slut blev han alldeles svagsint.

Och sotarfrun? Hon, tycks ha varit en stark natur. Det finns människor, som icke egentligen äro samvetslösa, men som aldrig av sig själva falla på den idén, att de ha gjort något oriktigt. Det kan hända, att en kär med blanka knappar i rocken slår dem på axeln och ber dem följa med; då vaknar samvetet. Men till fru Wetzmann kom ingen. Hon satte sin styvson på en inrättning, då han blev för besvärlig hemma, och hon sörjde sin man, som skick och bruk är, och därefter gifte hon om sig. Då hon åkte till kyrkan bröllopsdagen, hade hon en gredelin sidenkofta med guldtråsar och var utstyrd som tusen hakar — så sade min mormor, som satt i sitt fönster i huset mitt emot och såg hela stäten, medan hon vände ett blad i sin postilla.

Minneslista.

Stockholm.

Kvinnornas fackförbund. Ordf. Signe Svensson. Expedition Folkets hus, 4 tr., öppen alla dagar kl. 10 f. m. — 3. c. m., 6—8 e. m. Fredagar till kl. 9 e. m. för uppbörd.

Kassörskan fröken Hilma Larsson postadr. St. Valtugatan 5, 2 tr., Koop. Syfabriken Linnéa, Stockholm.

Linnésömmerskefackföreningen. Ordf. Signe Svensson. Sammanträde 1:sta torsdagen i månaden i O-salen, Folkets hus.

Sthlns damskrädderiavdelning. Ordf. fröken Jenny Karlsson, Kungsholmsgatan 22 III, Sammanträde 3:dje måndagen varje månad, F-salen, Folkets hus.

Klädsömmerskefackföreningen. Ordf. fru Anna Johansson, Surbrunnegatan 6. Sammanträde 2:dra onsdagen i månaden, G-salen, Folkets hus.

Rosellsömmerskefackföreningen. Ordf. frkn Mina Lindegren, Parkgatan 12. Sammanträden 2:dra tisdagen varje månad, Kvinnornas fackförbunds expedition, Folkets hus, 4 tr.

Föreningen Stockholmsbadbetjäning. Sammanträde 1:sta tisdagen i månaden. Kassör fru Hilma Johansson, Götgatan 31.

L. M. Ericssons kvinnoklubb. Ordf. fru Agda Hammarlund, Karlbergsvägen 38. Sammanträde 4:de onsdagen varje månad, G-salen, Folkets hus.

Keros Kvinnoklubb. Ordf. fru Karlsson, Parkgatan 12.

Kassör frkn Gerda Jansson, Fridhemsg. 6. **Tvätt- och strykerskefackföreningen.** Sammanträde 2:d måndagen i månaden, P-salen, Folkets hus.

Kassör fröken Ågren, Fleminggatan 60 B. **Stockholms Glödlampsfabriks arbetares klubb.** Ordf. fru Isodora Karlsson, Drottningholmsvägen 2 ö. g. IV.

Candors kvinnoklubb. Ordf. fru Ragnhild Karlsson, Blekingegatan 32.

Hemarbetsföreningen nr 1 (norr). Sekr. fru Agnes Ånstrand, Vikingatan 3 A.

Hemarbetsföreningen nr 2 (söder). Ordf. fru Axberg, Ragvaldsgatan 18.

Hemarbetsföreningen nr 3 (Sundbyberg). Upplysningar lämnas av hr C. Pettersson, Kyrkogatan 3, Elvdal.

Landsorten.

Malmö damskrädderiarbetarefackförening. Ordf. fröken Botilda Andersson, Monbijougatan 8. Sammanträde 4:de tisdagen i månaden. Sal nr 6, Folkets hus.

Helsingborgs Linnésömmerskefackförening. Ordf. fru Hilda Svensson, Järnvägsgatan 37. Sammanträde 3:dje torsdagen varje månad. E-salen, Folkets hus.

Kalmar sömmerskefackförening. Ordf. frkn Vera Nilson, Norra Landsvägen 24.

Höganäs sömmerskefackförening. Ordf. frkn Signe Erlandsen, Höganäs nedre.

Fulu sömmerskefackförening. Ordf. hr L. G. Nordenson, Sturegatan 24. Sammanträden 2:dra tisdagen varje månad kl. 1/9 e. m., Arbetarföreningens lokal.

Landskrona sömmerskefackförening. Ordf. fru Anna Almkvist, Folkets Hus.

Eslövs sömmerskefackförening. Ordf. fru Hilda Henricksson, Almbacken nr 1. Sammanträde 2:dra onsdagen varje månad, Lilla salen, Folkets hus.

Sundsvalls sömmerskefackförening. Ordf. fru Hanna Boström, Sidsjövägen 9.

Göteborgs kappsömmerskefackförening. Ordf. frkn Inez Pettersson, Vegagatan 40.

Eskestuna Kappsömmerskefackförening. Ordf. frkn Thyra Adolfsson, Smedsvreten 2. Sammanträden 2:dra måndagen varje månad, rum I, Folkets hus.

Uppsala stick- och sömmerskefackförening. Ordf. frkn Hilda Örn, Kungälgsgatan 24. Sammanträde 2:dra tisdagen varje månad, Folkets hus.

Västerås sömmerskefackförening. Ordf. frkn Signe Anderstedt. Sammanträde 2:dra och 4:de måndagen varje månad, Folkets hus, Blåsbo-gatan 3.

Landskrona tvätt- och strykerskefackförening. Kassör fru Ida Malmgren, Handverkareg. 2.

Södertelje sömmerskefackförening. Ordf. frkn Gerda Westholm, Mälargatan 10.

Karlskrona sömmerskefackförening. Ordf. fröken Hilma Johansson, Finnogränden 1.

Trollhättans sömmerskefackförening. Sekr. fröken Anna Börd, Ormen 9.

Göteborgs linnésömmerskefackförening. Ordf. fröken Signe Signe Karlsson, Gråbergsgat. 23.

Västerås tvätt- och strykerskefackförening. Ordf. fröken Johansson.

Örebro sömmerskefackförening. Ordf. fru Elisabeth Karlsson, Slottgatan 28.